

Etnisten suhteiden ja kansainvälisen muuttoliikkeen tutkimuksen seuran (ETMU ry) hallitus

SISÄASIAINMINISTERIÖ

Sisäasiainministeriö
maahanmuutto-osasto

18.06.2010

INRIKESMINISTERIET

LAUSUNTO

HALLITUKSEN ESITYKSESTÄ KOTOUTTAMISLAIN UUDISTAMISEKSI

Kotouttamislain uudistamisesityksessä on lain nimeksi kirjattu Laki kotoutumisen edistämisestä. Katsomme, että jo nimen valinnassa näkyvät uudistuksen kannatettavat ja hyvät tavoitteet siirtää lakitekstinkin tasolla painopistettä viranomaisvetoisesta, ulkoapäin tehtävästä kotouttamisesta maahanmuuttaneiden henkilöiden oman aktiivisen roolin korostamiseen uuteen asuinmaahan ja sen yhteiskuntaan integroiduttaessa.

Uudistamisesityksessä korostetaan muun muassa kotoutumiseen liittyvän ohjauksen lisäämistä kuntatasolle sekä eri viranomaistason ja toimijatahojen työnjaon selkeyttämistä. Edelleen halutaan nostaa esille johdonmukaiseen kokonaisuuteen pyrkiminen kotoutumisen edistämistoimia toteutettaessa. Lakiuudistuksen positiivisina elementteinä koemme pyrkimyksen tarjota kotoutumista edistäviä toimenpiteitä erityisesti maassaolon alkuvaiheessa, lain soveltamisalan laajentamisen (ml. EU- ja Pohjoismaiden kansalaisten huomioiminen) sekä sen, että laissa määritellään erityisiä toimenpiteitä tarvitsevat maahanmuuttajat. Ensiarvoisen tärkeää on kotoutumisen painottaminen kaksisuuntaisena vuorovaikutusprosessina. Näemme näiden edellä mainittujen seikkojen muodostavan hyvät puitteet lakiuudistuksen rakentamiselle.

Kokonaisuudessaan esitys on yleis- ja yksityiskohtaisine perusteluineen kattava ja monipuolinen kokonaisuus. Olemme ilolla panneet merkille esityksen sisältävän myös tutkimuksen edistämisen ja tutkimustulosten hyödyntämisen mainitsemisen huomioon otettavaksi osana politiikka- ja säädösvalmistelua.

Osallisena Suomessa -kokeilua pidämme kannatettavana pyrittäessä luomaan uusia ja paremmin muuttuvaan toimintaympäristöön soveltuvia malleja maahanmuuttaneiden kotoutumisen edistämiseksi.

Seuraavassa muutamia seikkoja, joita mielestämme vaatisivat vielä jatkopohdintaa:

Taustatekstissä tulisi termi "maahanmuuttaja" määritellä tarkemmin. Esimerkiksi käytettävät tilastotiedot ovat monin paikoin sekavia, koska "maahanmuuttajan" kriteerit ja mittarit muuttuvat matkan varrella.

7 § Yksityiskohtaisissa perusteluissa mainittuihin (s. 64) perustietoihin toivoisimme tarkennusta työelämän pelisäännöt ilmaisulle, joka on kovin epämääräinen. Työelämään liittyvissä seikoissa mainituksi tulisi tulla myös tieto työntekijän oikeuksista ja

velvollisuuksista. Palvelujärjestelmäkohdassa voisi mainita myös työntekijöiden oikeuksia valvovat ja niistä tiedottavat viranomaiset.

10 § Kotoutumisjärjestelmän kulmakivenä on alkukartoitus, jonka kautta maahanmuuttaneet ohjataan sopivien jatkomahdollisuuksien pariin. Kartoituksen onnistuminen on siis erityisen ratkaisevaa kotoutumisprosessin tarkoituksenmukaisen käynnistymisen kannalta. Alkukartoituksen perustuessa harkinnanvaraisuuteen asettaa se suuria vaatimuksia kartoituksen suorittajille. Kartoituksen suorittamisen resursseissa sekä virkailijoiden tietotaidossa on suuria alueellisia ja kuntakohtaisia eroja. Miten taataan asiakkaiden yhdenvertaisuus valitsevassa tilanteessa?

11 § Kotoutumissuunnitelmaa koskevassa pykälässä tulisi suomalaiseen yhteiskuntaan perehdyttävä koulutus nostaa selvemmin suomen ja ruotsin kielen opintojen rinnalle.

22 § Lakiesityksessä korostetaan asiakaslähtöisyyttä. Kiinnitimme kuitenkin huomiota tässä pykälässä mainittuihin omaehtoiseen opiskeluun liittyviin rajoituksiin: omaehtoisen opiskelun aloittamisesta on sovittava kotoutumissuunnitelmassa etukäteen tai opiskelun tukemisesta voidaan päättää jälkikäteen, jos siihen on painava syy. Tähän kohtaan kaipaisimme tarkennusta, joka auttaisi virkailijoiden ohjeistamista niin, että asiakkaan etu tulee riittävästi huomioiduksi. Vaarana on, että liian kapea tulkinta, jossa ei pystytä ottamaan asiakkaan kokonaistilannetta tarpeeksi hyvin huomioon, tekee yritteliäisyydestä ja omasta aktiivisuudesta rangaistavaa.

30 § Kansalaisjärjestöjen, mutta myös esimerkiksi oppilaitosten roolia kotoutumisen tukemisessa voisi edelleen vahvistaa. Koska kotoutumistoimien järjestäminen on edelleen hyvin viranomaisvetoista, voisi kuntia ohjata ottamaan em. tahot tiiviimmin mukaan jo kotoutumistoimenpiteiden suunnitteluvaiheessa. On hyvä muistaa, että kaikilla alueilla ei ole juurikaan maahanmuuttajien omia yhdistyksiä, jolloin toimijoiden edustuksellisuuteen on hyvä kiinnittää erityistä huomiota.

Joensuussa 18.6.2010

ETMU ry:n hallituksen puolesta

Sari Hammar-Suutari
puheenjohtaja
sari.hammar@uef.fi
050 4117814